

Sygn. akt II CZ 99/18

POSTANOWIENIE

Dnia 7 lutego 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marta Romańska

SSN Bogumiła Ustjanicz

w sprawie z wniosku M. F. i W. F.
przy uczestnictwie Z. A., K. F. i P. F.
o dział spadku,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 7 lutego 2019 r.,
zażalenia uczestniczki postępowania K. F.
na postanowienie Sądu Okręgowego w S.
z dnia 22 czerwca 2018 r., sygn. akt WSC (...) (I Ca (...))

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 2 stycznia 2017 r. Sąd Rejonowy w Ł. ustalił, że w skład spadku po B. F., F. F. i W. F. wchodzi nieruchomość położona w Ł., składająca się z działki nr 574 o powierzchni 854 m², objęta księgą wieczystą nr (...), o wartości 390 000 zł (przy ustaleniu, że uczestniczka Z. A. dokonała nakładów na nieruchomość spadkową na łączną kwotę 90 599 zł), którą przyznał na wyłączną własność uczestniczce Z. A. oraz szereg szczegółowo opisanych ruchomości, z których część przyznał na wyłączną własność uczestniczkom Z. A. i K. F., a co do pozostałych ruchomości zarządził sprzedaż licytacyjną, odkładając podział sumy uzyskanej z tego tytułu - do czasu przeprowadzenia sprzedaży - w udziałach

wynoszących 46/64 części dla Z. A., 6/64 części dla K. F., 6/64 części dla W. F. oraz po 3/64 części dla M. F. i P. F.. Ustalił też wartość pożytków uzyskanych z nieruchomości spadkowej na kwotę 4 690 zł. Tytułem spłat zasądził od uczestniczki Z. A. na rzecz wnioskodawczynie M. F. kwotę 16 593,66 zł, na rzecz wnioskodawcy W. F. kwotę 33 187,31 zł, na rzecz uczestniczki K. F. kwotę 22 842,31 zł, a na rzecz uczestnika P. F. kwotę 16 593,66 zł.

Po uwzględnieniu nakładów uczestniczki na przedmiotową nieruchomość Sąd pierwszej instancji ustalił wartość majątku spadkowego na kwotę 353 998 zł, zaś udział spadkowy uczestniczki K. F. na 6/64 części, który odpowiada kwocie 33 187,31 zł, przy czym wartość przyznanych jej ruchomości wyniosła 10 345 zł. Nie uwzględnił roszczenia uczestniczki K. F. o zasądzenie wynagrodzenia za korzystanie przez uczestniczkę Z. A. z nieruchomości spadkowej ponad przysługujący jej udział, uznając, że żaden ze spadkobierców nie żądał dopuszczenia go do współposiadania. Z tej przyczyny, w ocenie Sądu Rejonowego brak było podstaw do przyjęcia, by uczestniczka korzystała z nieruchomości w sposób wyłączający współposiadanie przez pozostałych współwłaścicieli.

Od powyższego orzeczenia apelację wniosła uczestniczka K. F., która zaskarżyła je w całości. Zarzuciła naruszenie art. 211 k.c., art. 212 § 2 k.c. przez błędne przyjęcie, że nie jest możliwy podział nieruchomości składającej się z działki nr 574 i w konsekwencji nieprzyznanie jej fizycznie wydzielonej części tej nieruchomości odpowiadającej nowej działce nr 574/2 o powierzchni 403 m². Ponadto zarzuciła naruszenie art. 224 § 2 k.c. w zw. z art. 225 k.c. Wartość przedmiotu zaskarżenia określiła na kwotę 35 000 zł.

W toku postępowania odwoławczego został przeprowadzony dowód z opinii uzupełniającej biegłego do spraw szacowania nieruchomości, na podstawie której Sąd drugiej instancji ustalił, że wartość nieruchomości spadkowej według cen z września 2017 r. wyniosła 397 620 zł, z czego wartość działki nr 574/1 o powierzchni 467 m² 374 210 zł, zaś działki nr 574/2 o powierzchni 403 m² 22 940 zł. Natomiast zaktualizowana wartość nakładów uczestniczki Z. A. na tą nieruchomość odpowiada kwocie 93 590 zł.

Postanowieniem z dnia 9 marca 2018 r. Sąd Okręgowy w S. zmienił postanowienie Sądu Rejonowego jedynie przez uaktualnienie wartości nieruchomości spadkowej i nakładów uczestniczki na tą nieruchomość, co miało przełożenie także na wysokość zasądzonych spłat, a ponadto przyznał skarżące na wyłączną własność dwie ruchomości spośród tych, w stosunku do których została zarządzona licytacyjna sprzedaż, a w pozostałym zakresie oddalił apelację.

W skardze kasacyjnej uczestniczka K. F., zaskarżyła postanowienie Sądu drugiej instancji w części orzekającej w pkt C I, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M oraz określiła wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 397 620 zł. Zarzuciła naruszenie art. 211 i art. 212 § 2 k.c. przez odmowę podziału fizycznego nieruchomości i w konsekwencji przyznanie jej w całości jednemu z uczestników oraz brak zarządzenia, przy takim sposobie działu, sprzedaży licytacyjnej części nieruchomości, tj. działki nr 574/1 niechcianej przez któregokolwiek ze spadkobierców; art. 224 § 2 k.c. w zw. z art. 225 k.c. przez ich niezastosowanie w sytuacji, w której jeden ze współwłaścicieli korzystał w sposób bezumowny z całej nieruchomości przez okres od otwarcia spadku aż do końca postępowania o dział spadku.

Zaskarżonym postanowieniem Sąd Okręgowy ustalił wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 35 000 zł, podnosząc, że taką wartość skarżąca wskazała w apelacji i odrzucił skargę kasacyjną.

W zażaleniu uczestniczka domaga się uchylecia powyższego postanowienia w całości zarzucając naruszenie art. 398⁶ § 2 k.p.c. i art. 519¹ § 4 pkt 4 k.p.c. wskutek pominięcia przez Sąd Okręgowy wartości całej nieruchomości będącej przedmiotem działu w sytuacji zakwestionowania w skardze kasacyjnej zasad działu spadku w odniesieniu do całej nieruchomości wartej 397 620 zł.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W sprawach działowych w razie zaskarżenia orzeczenia co do istoty sprawy, wartość przedmiotu sporu wyznacza nie wartość całego dzielonego majątku, ale wartość konkretnego interesu (roszczenia, żądania) lub składnika majątkowego, którego dotyczy środek odwoławczy i z reguły nie może przekraczać wartości udziału przysługującego skarżącemu uczestnikowi, chyba, że podważa on zasadę

podziału, objęcie lub nie objęcie orzeczeniem poszczególnych rzeczy lub praw albo rozliczenia nakładów. Wówczas wartość przedmiotu zaskarżenia może być wyższa niż wartość jego udziału (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 6 listopada 2015 r., II CZ 76/15, nie publ., z dnia 23 marca 2018 r., I CZ 33/18).

Wskazana przez skarżącego w skardze kasacyjnej wartość przedmiotu zaskarżenia nie jest wiążąca dla sądu drugiej instancji ani Sądu Najwyższego i podlega weryfikacji na podstawie akt sprawy (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2015 r., II CZ 76/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

W piśmie procesowym z dnia 7 listopada 2016 r. uczestniczka K. F. wskazywała, że jej udział spadkowy wynosi 9,375%, a zatem odpowiada to kwocie 36 562,50 zł w wartości nieruchomości składającej się z działki nr 574, zaś wartość wydzielonej działki nr 574/2 wynosi 30 528 zł. Z kolei wartość całego wynagrodzenia za bezumowne korzystanie z nieruchomości spadkowej przez uczestniczkę Z. A. określiła na kwotę 141 234 zł, co zważywszy na udział spadkowy skarżącej odpowiada kwocie 13 240 zł. Wskazała dalej, że biorąc pod uwagę wysokość nakładów uczestniczki Z. A. 88 000 zł, skarżąca zobowiązana jest do zapłaty kwoty 8 250 zł. Po skompensowaniu kwoty 13 240 zł i 8 250 zł uczestniczka Z. A. zobowiązana jest do zapłaty skarżącej kwoty 4 990,70 zł (k. 810-815).

Mając na względzie wskazany w skardze kasacyjnej zakres zaskarżenia i treść podniesionych zarzutów, do wyliczenia wartości interesu prawnego uczestniczki K. F. należy przyjąć wartość nieruchomości spadkowej (397 620 zł), pomniejszoną o wartość niekwestionowanych przez skarżącą nakładów uczestniczki Z. A. (93 590 zł), co daje kwotę 304 030 zł, którą powiększa wartość nieruchomości spadkowych 60 419 zł (kwota ta obejmuje także wartość ruchomości, co do których została zarządzona sprzedaż licytacyjna) oraz kwota 4 690 zł z tytułu pożytków z nieruchomości spadkowej, co razem daje kwotę 369 139 zł, a zatem udział spadkowy skarżącej wynosi 34 606,78 zł.

Skarżąca kwestionując rozstrzygnięcie w odniesieniu do działu spadku w zakresie nieruchomości spadkowej żądała podziału i przyznania jej części

odpowiadającej nowej działce nr 574/2 oraz licytacyjnej sprzedaży działki 574/1, której, w razie takiego podziału nieruchomości składającej się z działki nr 574, żaden ze spadkobierców nie chciał otrzymać w naturze. W konsekwencji, wartość jej interesu nie odpowiada wartości całej nieruchomości, skoro nie domagała się przyznania jej w naturze w całości, lecz wartości działki nr 574/2, która wynosi 22 940 zł - bez uwzględnienia nakładów uczestniczki Z. A. - oraz wartości jej udziału w działce nr 574/1, tj. 35 082,18 zł (6/64 z 374 210 zł - bez uwzględnienia nakładów uczestniczki Z. A.), bowiem w wyniku licytacyjnej sprzedaży mogłaby otrzymać wyłącznie kwotę uzyskaną ze sprzedaży nieruchomości w zakresie odpowiadającym wartości jej udziału spadkowego. Łącznie zatem wartość interesu skarżącej w zakresie nieruchomości spadkowej wynosi 58 022 zł. Do tej kwoty, ze względu na zakres zarzutów kasacyjnych, należało doliczyć wskazaną przez skarżącą w piśmie procesowym z dnia 7 listopada 2016 r. kwotę 13 240 zł, której zapłaty domagała się od uczestniczki Z. A. z tytułu korzystania z nieruchomości spadkowej ponad przysługujący jej udział w zakresie odpowiadającym udziałowi skarżącej. Na etapie postępowania apelacyjnego, skarżąca nie rozszerzyła żądania w tym zakresie, a sąd, zważywszy na rodzaj tego roszczenia nie ustala jego wysokości i nie orzeka o nim z urzędu (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 27 stycznia 1970 r., III CRN 527/69, OSNCP 1970, nr 9, poz. 164 i z dnia 9 grudnia 2014 r., III CSK 351/13).

Łącznie więc, interes prawny skarżącej wyczerpuje się w kwocie 71 262,18 zł (22 940 + 35 082,18 + 13 240), która stanowi wartość przedmiotu zaskarżenia, a nie kwota 35 000 zł, określona przez Sąd Okręgowy. Do tak wyliczonej wartości przedmiotu zaskarżenia nie wchodzi wartość udziału spadkowego uczestniczki w nieruchomościach i pożytkach (nieobjętych zakresem zaskarżenia i zarzutami kasacyjnymi), która wynosi 6 103,96 zł (6/64 z kwoty 60 419 zł i 4 690 zł).

Zgodnie z art. 519¹ § 4 pkt 4 k.p.c. w sprawach o dział spadku skarga kasacyjna nie przysługuje, jeżeli wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż 150 000 zł.

W tym stanie rzeczy, pomimo błędnie ustalonej przez Sąd drugiej instancji wartości przedmiotu zaskarżenia, zaskarżone orzeczenie odpowiada prawu i Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c.

jw